

بررسی دلایل حجم کم معاملات رینگ کشاورزی در بورس کالا

بازار سنتی یا نبر د اصلاحات

سهیلا وکیلی

کشاورزی آن مبادلات و عرضه و تقاضای دلخواه را در بورس انجام دهد و اکنون سپس از ادغام دو بورس، فلزات و کالای کشاورزی زمزمه‌های کم حجمی مبادلات و کم رونقی آن تبدیل به مسئله‌ای شد که مسؤؤلان امر را به آن داشته تا در این خصوص دست به اصلاحات و یا ساختارهایی بزنند که بتوانند آن گونه که باید و شاید از این بورس با قدمت در راستای بهبود وضعیت محصولات کشاورزی استفاده نمایند. اما این ساختار و اصلاحات در کدام بخش کارآتر خواهد بود.

برخی بر این باورند که ادغام دو بورس، سبب کم رونقی در این بورس است و برخی دیگر علت، عللی دیگر را...

در این خصوص و در پاسخ به این پرسش که چه دلایلی سبب کم رونقی و کم حجمی مبادلات انجام شده در رینگ کشاورزی بورس کالای ایران است؟ مدیرعامل شرکت بورس کالا سیدعلی اکبر هاشمیان می‌گوید: از آن جایی که

پتروشیمی خود نیز سوق دادند و پس از آن بورس کالایی نیز تأسیس شد. در هر حال در این چنین کشورهایی احساس نیاز به اصلاحات در ساختارهای اصلی بازار محصولات کشاورزی و ساختار محصولات کشاورزی بیشتر از بازار اوراق بهادار بوده است. اکنون در ایران عمر کوتاه بورس کالا با وجه و قدمت چند صد ساله این بورس در دنیا پس از توافقات فی‌مابین نهادها و مراکز مربوطه طی چند سال اخیر تنها توانست در تعدادی از محصولات

مدیرعامل شرکت بورس کالا سیدعلی اکبر هاشمیان می‌گوید: از آن جایی که ساختار کشاورزی در ایران با اشکالاتی مواجه است این خود مسبب این مسأله بوده تا آن جایی که این بورس چه به صورت مستقل و چه به صورت ادغام شده آن گونه که باید موفق نباشد!

برای اولین بار زمانی که در ژاپن برای محصول برنج بورس کالا ایجاد شد شاید این مردمان زمزمه جهانی شدن این کار خود را نمی‌دانستند. چیزی نزدیک به صد سال پیش در ژاپن برای محصول برنج با توجه به استفاده روزافزون مردمان این سرزمین و ایجاد و اصلاح بازار برنج، دست به تأسیس بورس کالا زدند و همزمان با آنان در شیکاگو آمریکا بورس کالای کشاورزی نیز رسماً شکل گرفت.

شاید در ابتدا کشورهای اروپایی و آمریکایی در کالای اساسی خود به یک بازار منسجم و قانون‌مند احساس نیاز کردند و در ضمن آن در مرادات روزمره جهت تأمین نیازهای اساسی احساس نیاز به اصلاحاتی جدی در مبادلات کالایی کشاورزی صورت گرفت تا سرانجام کار به تأسیس بورس کالای کشاورزی کشید آنان سال‌ها بعد این تشکیلات را به سوی منسجم کردن بازار آهن و مواد شیمیایی و سایر محصولات

غیر رسمی مشکل کلی در مورد تمام کالاها اعم از کشاورزی و غیر کشاورزی است. او در ادامه می‌افزاید که بدلیل حاکم بودن ساختار خرده مالکی بر معاملات کشاورزی و پراکندگی شدید آن و نیز وجود ۳ میلیون بهره‌بردار در این بخش و غیرقابل استاندارد کردن کالاهای کشاورزی در کم‌رونق بودن رینگ کشاورزی موثر بوده است. وی معتقد است که عدم وجود نهاد میانی که باید به عنوان سرویس‌دهنده به ایفای نقش بپردازد در کم‌رونق شدن آن، در بورس کالا موثر بوده است.

هاشمیان در ادامه می‌افزاید: مالکیت بزرگ و تولید انبوه در کشاورزی ما وجود ندارد و تولیدات بسیار متنوع بوده و به صورت خرده مالکی انجام می‌شود.

عباس بنزاده مدیر توسعه بازار بورس کالا از تعامل و ایجاد تشکل‌های مردمی جهت حضور در بورس هم نام می‌برد. او در ادامه سخنان خود در توضیح این که از چه طریق این تولیدکنندگان می‌توانند در رینگ کشاورزی حضور داشته باشند می‌گوید: وزارت بازرگانی و وزارت جهاد کشاورزی می‌توانند با تشویق تشکل‌های بزرگ تولیدکنندگان محصولات کشاورزی برای عرضه این محصولات به بورس نقش مهمی را ایفا نمایند. او در ادامه تأکید می‌کند که باید در شکل‌گیری هدف از حضور تشکل‌های گروهی تولیدکنندگان جزء و کل محصولات کشاورزی که زیر نظر وزارت جهاد کشاورزی و یا وزارت بازرگانی هستند یک بازنگری صورت داد. از عباس بنزاده زمانی که تعریف واقعی بورس

آمد. سپس ترجیح می‌دهند که آزادانه کار کنند در ضمن آن که هر سرنوشتی هم که برای این بازار بیافتد بر روی کار آنها تأثیری نخواهد گذاشت! و تنها دولت و مصرف‌کننده هستند که لطمات آتی آن را می‌خورند!

عباس بنزاده از دو راه‌حل جهت نجات از این بازار سنتی پیشنهاد می‌کند که عبارتند از عوامل تشویقی دولت و دوم ایجاد کارگزاران فعال. او در تشریح این علل و عوامل مؤثر

ساختار کشاورزی در ایران با اشکالاتی مواجه است این خود مسبب این مسأله بوده تا آن جایی که این بورس چه به صورت مستقل و چه به صورت ادغام شده آن گونه که باید موفق نباشد! او در ادامه در پاسخ به این موضوع که آیا از جانب وزارت جهاد کشاورزی و سایر مسؤولان و متولیان این مسأله اقداماتی جهت رونق رینگ کشاورزی صورت گرفته است یا خیر؟ به تشکیل کارگروهی در وزارت جهاد کشاورزی اشاره دارد

عباس بنزاده: با سیاست‌های تشویقی دولت و کارگزاران فعال، می‌توانند بازار سنتی را مدرنیزه و بورس کشاورزی را فعال کنند

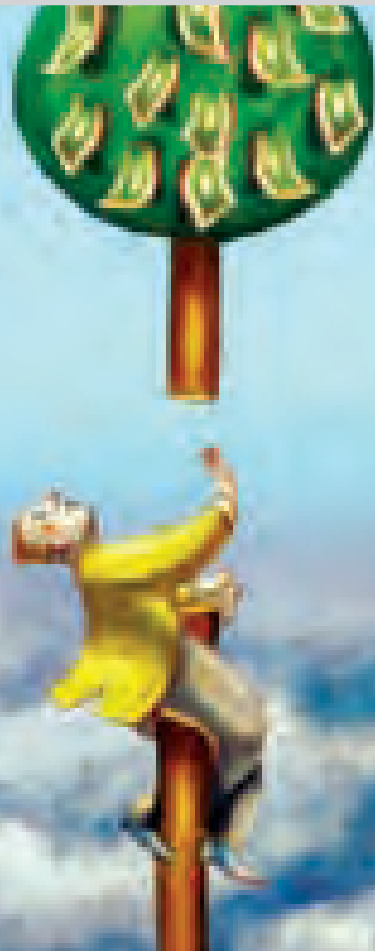
می‌گوید، در راه‌حل اول که دولت باید از عوامل تشویقی استفاده کند آن است که الزام و موارد تشویقی بکاربرد تا همه محصولات کشاورزی خود را در بورس عرضه کنند و این مسأله شامل تمامی تولیدکنندگان و واردکنندگان محصولات کشاورزی است. او می‌گوید دولت در ابتدای فعالیت بورس فلزات و پتروشیمی چنین کاری را انجام داد و این بخش از صنعت را ملزم کرد و یکسری التزامات در مورد تولیدکنندگان صنایع فلز و شیمیایی بکاربرد و در کنار آن دست به یکسری فعالیت‌های فرهنگ‌سازی برای تولیدکننده و مصرف‌کننده زد که در نهایت با گسترش مفاهیم بورس آن چیزی شد که نتیجه آن را می‌بینیم. بنزاده می‌گوید: در مورد بورس کشاورزی نه الزامی هست و نه تشویقی! او تصریح می‌کند این مشکلات عدم تشویق‌های دولتی و فرهنگ‌سازی و بالطبع آن استقبال کم از بازار رینگ کشاورزی بورس کالا و مشکل پیش‌آمده برای کارگزاران و بعد از آن مشکل واردات و تغییر نرخ‌ها و تفاوت قیمت‌های بازار داخلی با بازارهای خارجی تمامی این مسائل در کنار هم باعث کاهش معاملات شده است. این مقام مسئول در بورس کالا معتقد است که زمانی می‌توان از فرهنگ‌سازی سخن گفت که معامله داخل بورس کالا برسد و آنجا انجام می‌شود و این زمانی اتفاق می‌افتد که بین تولیدکنندگان و صادرکنندگان و تمامی افرادی که حوزه کالاها کشاورزی فعال هستند تولیدات و محصولات خود را برای حضور در عرصه بورس فعال کنند! مدیرعامل شرکت بورس کالا سیدعلی اکبر هاشمیان در این خصوص می‌گوید: پنهانی بودن معاملات و یا شکل‌گیری آنها در بازارهای

که در خصوص این مسأله، در حال پردازش هستند که پیشنهاداتی را نیز به خود وزارتخانه ارائه داده‌اند اما او در ادامه اعلام می‌کند که به هیچ‌وجه ادغام این دو بورس باعث کم‌رونقی رینگ کشاورزی نبوده است!

مشکل وجود بازار سنتی است!

عباس بنزاده - مدیر توسعه بازار و ناظر تالار رینگ در این خصوص می‌گوید: کم‌حجمی مبادلات صورت گرفته رینگ کشاورزی بنا به دلایلی دیگر است او معتقد است که مشکل اصلی که در حال حاضر ما با آن مواجه هستیم، مشکل وجود بازار سنتی است که البته قبل‌تر هم در مورد بازار آهن و فلزات و پتروشیمی بود ولی در حال حاضر این پیچیده‌تر از قبل هم شده و این شامل افرادی می‌شود که پول‌های نقد فراوانی دارند و در حال مبادله کالاها هستند. او می‌گوید: البته ما هم نمی‌خواهیم اسم این افراد را دلال و یا واسطه و یا هر چیز دیگری بگذاریم. او معتقد است که این دسته از افراد فعالان اقتصادی هستند و در بورس به هر صورت فعالیت اقتصادی انجام می‌دهند اگر ذرت و یا جو و یا هر محصول دیگری به رینگ کشاورزی می‌آید مستقیم به بورس نمی‌رسد بلکه اول دست این دسته از واسطه‌گران است و سپس اگر خواست به بورس می‌رسد او در توضیح این بازار سنتی می‌گوید: این بازار سنتی هیچ قانون مشخصی ندارد، نه وضعیت مالیات آن مشخص است و نه افرادی شناس هستند و به همین جهت، تحت هیچ شرایطی حاضر نیستند به بورس بیایند چرا که با ورود به بورس اول: باید شناسایی بشوند و دوم محدودیت‌هایی قانونی برایشان پیش خواهد

کالای کشاورزی را جویایمی شویم در پاسخ می‌گویید زمانی که می‌گوئید بورس محصولات کشاورزی به این دلیل احداث شد که دست واسطه‌ها در بازار کوتاه شود این خود نوعی حساسیت ایجاد می‌کند او می‌گوید بورس با دلال و واسطه و ... کاری ندارد او بورس را بازاری شفاف می‌خواند که خودانتظام است، یک بازار اولیه‌ای که خرده‌فروشی در آن راه ندارد. بنیازده در ادامه می‌گوید در بورس کالای کشاورزی حداقل محموله معاملاتی در بخش کشاورزی ۵ تن است و در بورس فلزات ۱۰ تن است. او می‌گوید کسی که توان مالی خرید ۵ تن را دارد اقدام می‌کند و به بازار خرد می‌فروشد حال این فرد یا واسطه و دلال است و یا هر واسطه اقتصادی دیگری ... منوط به این که کالا برای عرضه اول به بورس کالای کشاورزی بیاید چرا که از مهم‌ترین و شاخص‌ترین فایده آن ایجاد بازاری متعادل است و روشن شدن قیمت محصولات کشاورزی برای عموم مردم است.

او در ادامه می‌افزاید که بورس عاملی است جهت تنظیم بازار اولیه چرا که قیمت اولیه بازار را مشخص می‌کند. بنیازده در جواب به این پرسش که آیا با مشخص کردن توزیع کنندگان در بازار می‌توان به رونق بورس کالای کشاورزی

نیز کمکی کرد یا خیر می‌گوید: اگر که توزیع کنندگان در بازارهای محصولات کشاورزی مشخص باشند دیگر ما شاهد هیچ خلافی نخواهیم بود چرا که این افراد تحت هر عنوانی که به بورس بیایند باید صاحب کد و مشخصات قانونی بشوند و این به کنترل بخش توزیع منجر می‌شود که جادارد وزارت بازرگانی نیز از این هدف استقبال کند. او در ادامه می‌افزاید: در حال حاضر در مورد محصولات پتروشیمی و فلزات وزارت بازرگانی نهایت استفاده را از بازار واردات و صادرات و تنظیم بازار داخلی داشته است چرا که بورس نشان می‌دهد که در بازار عرضه و تقاضا چه میزان کسری بوده است و یا این کسری در چه سطح قیمتی است و ... که وزارت بازرگانی نیز می‌تواند از روی همین تابلوی بورس بر روی نوسانات قیمت و بازار عرضه و تقاضا تعرفه‌های خود را تنظیم نماید که حال یا شامل واردات می‌شود و یا اجازه ورود و خروج هر محصولی که نیاز هست صادر می‌شود. به هر حال تابلوی بورس برای وزارت بازرگانی حکم یک چراغ را دارد که با نمایاندن علائم اقتصادی بازار می‌توان با آن در تنظیم بازار کوشا بود!

وی در ادامه توضیحات خود می‌گوید وزارت بازرگانی در مورد رونق معاملات در رینگ کشاورزی بورس کالا تا کنون متأسفانه هیچ همکاری انجام نداده!

هر چند که باید گفت در وهله اول رینگ کشاورزی به همکاری و حمایت وزارت جهاد کشاورزی بیشتر نیاز دارد تا وزارت بازرگانی ما زمانی که از تنظیم بازار مرغ و تخم مرغ صحبت می‌کنیم اول نیاز به حمایت همه جانبه وزارت کشاورزی داریم و بعد وزارت بازرگانی! پس اول باید این وزارت کشاورزی این تقاضا را داشته باشد که مثلاً بخشی از محصولات ۱۰۰ میلیون تنی خود را از بازار سنتی وارد بازار شفاف و مدرن بورس کند!

در ادامه بنیازده می‌افزاید: چون وزارت بازرگانی به واردات مجوز می‌دهد می‌تواند همگام و همزمان با وزارت جهاد کشاورزی، با هم تعاملی مناسب برقرار کنند و بورس نیز فعالانه در حوزه محصولات مختلف امور کشاورزی که قابلیت

پذیرش در بورس را دارند مثل مرغ تا دام و طیور که مربوط به حوزه وزارت جهاد کشاورزی است تا کنجاله و ذرت و ... می‌توان همه این اقلام را با برقراری یک همکاری مناسب بین معاونت برنامه‌ریزی و بورس و تشکیل کمیته‌هایی در این خصوص، قیمت عرضه را بر روی صفحه بورس کالا آورد و در مورد قیمت و نوسانات آن و کنترل بازار و هدایت آن سخن گفت! در خاتمه او می‌گوید اما نمی‌دانم چرا با وجود تمام این توضیحات وزارت جهاد کشاورزی عکس‌العمل مناسب و مثبتی از خود نشان نداده! هر چند که بارها بورس کالای کشاورزی تمایل خود را جهت همکاری و تعامل این نهاد اعلام کرده است!

دکتر کیانی‌راد: نیاز به ایجاد تشکلهای جدید در محصولات کشاورزی داریم!

دکتر علی کیانی‌راد، عضو هیأت علمی مؤسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی و اقتصادی کشور در پاسخ به این پرسش که چرا تاکنون وزارت جهاد کشاورزی جهت تأمین و رونق رینگ کشاورزی بورس کالا آن گونه که باید فعالیت‌ها و مشارکت‌های لازم را نداشته و آیا این حمایت در برنامه آتی این وزارتخانه خواهد بود یا خیر؟ می‌گوید: قطعاً از آن جایی که احداث بورس کالای کشاورزی را وزارتخانه در جهت کمک به رونق محصولات کشاورزی می‌داند سیاست‌های حمایتی خود را اعمال خواهد کرد اما در این بین لازم است تا چند نکته اعلام شود تا اذهان با برخی مسائل و مشکلات از جانب این مؤسسه نیز آشنا باشند. او می‌گوید بخشی از مشکلاتی که ما با آن روبرو هستیم و نتوانستیم آن گونه که باید نتیجه بگیریم یا مشکلاتی ساختاری بوده و یا قانونی.

علی کیانی‌راد- در تشریح این مشکلات با بیان یک تقسیم‌بندی کوچک اول به مشکلات ساختاری بخش کشاورزی می‌پردازد و در ادامه می‌گوید: از آن جایی که تولید در بخش کشاورزی متفاوت‌تر از سایر بخش‌های اقتصادی است، مشکل در تولید آن نیز متفاوت‌تر از سایر بخش‌هاست.

او می‌گوید: تولید کنندگان بخش کشاورزی از لحاظ تشکیل و یا اجزاء خیلی متفاوت‌تر از سایر

دکتر چیدری: فعالیتی که سازمان تعاون روستایی انجام می‌دهد، یک معامله است، پس چرا وزارت جهاد این فعالیت را به بورس کشاورزی منتقل نمی‌کند

انجام می‌دهد یک مبادله است و یک خرید و فروش است پس چرا این کار را در بورس کشاورزی انجام نمی‌دهید! او باز می‌پرسد چرا ما نمی‌خواهیم ساختارمان را به یک روش موفق در دنیا اصلاح کنیم!

چیزی ادامه می‌دهد که ما باید در نظر داشته باشیم که اگر برخی در کشور منافع شخصی دارند آنها را به کناری ببریم تا منافع ملی به ایران باز گردد. او می‌گوید: ما در محصولات کشاورزی در ایران در اکثر محصولات نوعی انحصار داریم و مولد چنین انحصاری نیز معمولاً آن‌هایی هستند که همیشه بین تولیدکننده و مصرف‌کننده نهایی قرار گرفته‌اند که می‌تواند نام این افراد دلال یا واسطه و یا... دیگری باشد.

اما بین این دو گروه یک انحصار است که این انحصار هم به زیان مصرف‌کننده است و هم تولیدکننده!

این استاد دانشگاه برای بیان شدت این زیان از تفاوت قیمتی که تولیدکننده دریافت می‌کند و تفاوت قیمتی که مصرف‌کننده برای همان کالا پرداخت می‌کند یاد می‌کند و می‌افزاید: این تفاوت قیمت یا به عبارتی بهتر (حاشیه) در بازارهای سنتی ما بسیار زیاد است البته در تمام دنیا همین طور است زیرا بازار سنتی و غیر کار است!

این اقتصاددان برای بهبود شرایط می‌گوید: اگر بازار کارا در محصولات کشاورزی داشته باشیم اولین اثر آن این خواهد بود که حاشیه بازاری کم باشد!

پس این اقتصاددان راه‌حل مربوطه را در این می‌داند که به جای ایجاد تشکل‌های جدید و جدیدتر بیاییم و این مبادلاتی که توسط همین تشکل‌ها انجام می‌شود را در بورس کالایی انجام دهیم و به آن جا هدایت کنیم که این هم به نفع تولیدکننده است و هم به نفع مصرف‌کننده!

و در نهایت با این شرایط به سمت یک بازار شفاف و کارا هدایت بشویم!

کیانی‌راد: کجای بخش کشاورزی ما، تعاونی‌هایمان موفق بوده‌اند؟!

دکتر علی کیانی پژوهشگر و عضو هیأت علمی پژوهشکده جهاد کشاورزی در پاسخ به این پرسش که اگر برای رونق بورس نیاز به ایجاد تشکل داریم چرا از تعاونی‌هایمان استفاده نکنیم می‌گوید: مادر کجای بخش کشاورزی ما تعاونی‌هایمان موفق بوده‌اند که الان موفق عمل کرده باشند. او معتقد است که ما هنوز از مفهوم تعاونی در خیلی از نقاط کشور به آن حد مطلوب و در آن اندازه واقعی معنا و مفهومی که تعاونی دارد استفاده نکرده‌ایم (به معنای واقعی تعاونی

محصولاتی است که در بورس هم چون فلزات و ... عرضه می‌شود. او می‌گوید: عموماً تولیدکنندگان محصولات کشاورزی پراکنده هستند و این دسته به بورس نیازمندند که رفع موانع ساختاری در آن‌ها صورت گرفته باشد. دکتر کیانی‌راد در ادامه به جلسات سال گذشته‌ای که وزارت کشاورزی با بورس کالا داشته اشاره دارد و از برنامه‌ای که وزارت کشاورزی شدیداً پیگیر آن بوده است سخن می‌گوید و می‌افزاید: برنامه‌ای که وزارت کشاورزی شدیداً طی این چند ساله پیگیر آن بوده این است که خود تولیدکنندگان را پوشش بدهد که این دسته از تولیدکنندگان خرده پا حال یا از طریق اتحادیه و یا هر تشکل دیگری در قالبی قرار بگیرند که منسجم باشند و متحد تا این اتحادیه‌ها به عنوان نمایندگان و کلا قانونی تولیدکنندگان بورس کالا حضور داشته باشند. این کارشناس کشاورزی بر این باور است که با این وصف این شکل - مشکلی ساختاری است و نه مشکل وزارتخانه‌ای.

او می‌گوید وزارتخانه تمایل دارد که این مشکل بورس را حل کند اما در کنار آن باید به ساختارهای این چنینی در محصولات کشاورزی نیز توجه داشت. دکتر کیانی‌راد نکته بعدی را معطوف به تولیدکنندگان عنوان می‌کند و می‌افزاید که عموماً تولیدکنندگان زمانی تصمیم به تولید می‌گیرند که محصول آنها توانایی عرضه در بازارها را داشته باشد.

پس اگر قرار است یک تولیدکننده تصمیم درستی هم اتخاذ کند و بخواهد از امکانات بورس استفاده کند باید که قرارداد‌های آتی را در بورس گسترش دهیم! چرا که اگر این چنین باشد حداقل این تولیدکننده می‌تواند امیدوار باشد که به نوعی بازاری برای محصول آتی او وجود دارد! و یا اگر هم این تولیدکننده کالایی برای تحویل به بورس نداشته باشد از افرادی دیگر که توانایی تولید همان ظرفیت از محصول را داشته‌اند می‌خرد و به بورس کالا می‌فروشد!

چیزی: اگر تشکل نیاز است پس تعاونی‌ها چه می‌کنند!

دکتر امیرحسین چیزی مدیر معاون اقتصادی سابق بورس کالای کشاورزی و استاد دانشکده اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس در پاسخ به این پیشنهاد می‌گوید: ما نیازی به تشکل‌های جدید نداریم تا این که بخواهیم بورس را رونق دهیم! او می‌گوید من در این خصوص سؤالی از وزارت جهاد کشاورزی دارم و این که شما یک سازمانی در نظر گرفته‌اید که سالانه هزینه‌های فراوانی را هم صرف آن می‌کنید با نام سازمان تعاونی شهری و روستایی که یکی از وظایف عمده این سازمان نیز آن بوده است که کالا را از کشاورز بخرد و به فرد دیگری بفروشد پس چرا تاکنون این کار را در بورس انجام نداده‌اید؟ او معتقد است این کاری که این سازمان

استفاده نکرده‌ایم) و فقط اسم تعاونی را به کار برده‌ایم اما باید پرسید که آیا واقعاً به وظایف خودشان تاکنون کامل و جامع عمل کرده‌اند!

این پژوهشگر و عضو هیأت علمی پژوهشکده در ادامه می‌گوید: یکی از اهداف و سیاست‌های وزارت جهاد کشاورزی این است که تشکل و اتحادیه‌های تخصصی را تشکیل بدهد که یکی از وظایف این تعاونی‌های روستایی، همین تشکیل اتحادیه‌های تخصصی است!

او در ادامه می‌گوید: قسمت دوم فعالان بورس که عرضه‌کننده‌ها هستند و این دسته هم در عرضه هستند و هم در تقاضا در اصل کسانی هستند که عموماً عرضه‌کننده واقعی محصولات کشاورزی نیستند. این دسته از افراد یک سرمایه‌ای دارند و خواهان به کارگیری آن در بورس هستند که به‌الطبع از این ریسک‌های قیمتی نیز یک سودی کسب می‌کنند! او می‌گوید: در اصل این افراد واسطه‌گرانی هستند که در همه جای دنیا، قانونی فعالیت می‌کنند و به رونق بورس کمک می‌کنند.

منتها در مواردی آن چه که به بورس کشاورزی کمک خواهند کرد و سبب رونق آن خواهد بود توسعه قرارداد‌های آتی است چرا که ما هیچ بورسی را نمی‌بینیم که ثابت مانده باشد و بر روی قرارداد‌های کشک و نقدی توسعه یافته باشد او در این خصوص معتقد است آن چه که

باعث کمک خواهد بود فیوچر کانترکت‌ها هستند که می‌توانند سرمایه‌های زیادی را وارد بورس کرده و به رونق آن کمک کند! که علاوه بر این دسته مشتریان دیگری هم چون صنایع تبدیلی و تکمیلی و یا خیلی از واردکنندگان و صادرکنندگان نیز هستند که می‌توان با یک هماهنگی بین دستگاهی، انگیزه‌های لازم برای حضور در بورس کالا برای آنان فراهم بشود!

چیدری: بازار محصولات کشاورزی نیاز به اصلاح دارد!

امیر حسین چیدری استاد اقتصاد در خصوص

پس از ۳۰ سال نه تنها وقت آن شده بلکه دیر هم شده است!

چیدری: معتقد است که سایه سیاست‌های این دو وزارت‌خانه این باشد که در محصولات کشاورزی اصلاحاتی داشته باشیم که برای این اصلاحات هم یک تجربه جهانی است!

این استاد اقتصاد و اقتصاددان در خصوص تجربه جهانی به تجربه ایجاد و احداث صدساله بورس کالای کشاورزی در تمام کشورهای اروپایی و آمریکائی اشاره می‌کند و می‌افزاید: برخی کشورها هم چون کشورهای آسیایی و

بورس کالایی و الگوهای بورس کشاورزی کشور خود را تنظیم کند ولی آن دسته از کشورهایی که صرفاً الگو برداری کردند یعنی بورس نیویورک و شیکاگو را دیدند و خواستند همان روش‌ها را در کشور خودشان اعمال کنند آن هم بدون در نظر گرفتن ساختار اقتصادی کشور خود نه تنها موفق نشدند بلکه شکست هم خوردند هم چون کشور همسایه خودمان مثل ترکیه!

این اقتصاددان رمز موفقیت آن دسته از کشورهای توسعه یافته و موفق در زمینه بورس کشاورزی را بر این نکته می‌داند که آنها در ابتدا بورس‌های موفق دنیا را مطالعه کردند و سپس از آن‌ها با توجه به مقررات و قوانین کشور خود و با توجه به ساختارهای اقتصادی سرزمین خودشان به بازارهای کالایی و اقتصادی خود - طراحی و الگویی جدید ارائه دادند که یکی از این طرق‌ها اصلاح ساختار بوده است و نه این که ساختار بازار سنتی را از بین ببرند! او بر این باور است که باید این بازار سنتی هم در جای خود باشد بلکه در کنار آن باید یک بازار اصلاح یافته و منسجم را تشکیل دهیم که می‌تواند مدیریت ریسک داشته باشد. او می‌گوید: ما در کشورمان متخصصانی داریم که این تجربه را دارند و می‌توانیم از آن استفاده کنیم و از آنان بخواهیم حالا که با ساختار بازار سنتی ما آشنا هستند برای ما برنامه‌هایی تدوین کنند که آن الگو را با ساختار بازار و ساختارهای اقتصادی ما هماهنگی داشته باشد. در ادامه این اقتصاددان تأکید می‌کند که اولین استراتژی ما و مهمترین استراتژی ما مرحله اول این باشد که مسوولان خود را مصمم بدانند که می‌خواهند ساختار بازار محصولات کشاورزی را اصلاح کنند!

کیانی‌راد: برای اصلاح بازار ما مشکلاتی قانونی داریم.
علی کیانی‌راد عضو هیأت علمی مؤسسه

چیدری: اولین استراتژی ما و مهمترین استراتژی ما مرحله اول این باشد که مسوولان خود را مصمم بدانند که می‌خواهند ساختار بازار محصولات کشاورزی را اصلاح کنند!

اروپایی رشد کشاورزی بسیار خوبی توانستند بر این اساس داشته باشند اما برخی دیگر از کشورها هم چون آفریقا و یا کشوری تازه استقلال یافته‌ای مثل قفقاز که پس از فروپاشی شوروی سرریا به تأسیس بورس کالا روی آورد به دلیل آن که زیرساختارها را نداشت و اصول اقتصادی لازم را در برنامه اقتصادی خود در نظر نگرفت با شکست مواجه شد.

او در ادامه می‌افزاید که در دنیا الگوهای متفاوتی است که در آن هر کشوری که موفق بوده با توجه به ساختار اقتصادی کشور خود

این که چگونه می‌توان شرایط لازم را در جهت بهبود و موفقیت بورس کشاورزی در نظر گرفت می‌گوید: ما برای اینکه بتوانیم در کشورمان یک بورس موفق داشته باشیم باید ۲ گروه از استراتژی‌های را داشته باشیم یکم: استراتژی بیرون‌سازمانی است و دوم استراتژی داخل سازمانی.

او استراتژی بیرون‌سازمانی را همان استراتژی‌های خارج از بورس کالا می‌داند و می‌افزاید: منظور آن است که از وزارت جهاد کشاورزی و وزارت بازرگانی مسئولان آن مصمم باشند و اعتقاد داشته باشند که ما می‌توانیم توسط بورس کالا ساختارهای بازار محصولات کشاورزی خودمان را اصلاح کنیم!

این اقتصاددان معتقد است که در ایران در حال حاضر ساختار بازارهای محصولات کشاورزی کاملاً سنتی است و این پدیده‌ای است که سالها گریبان‌گیر ما بوده و باید پرسید چرا تاکنون به فکر اصلاح نیفتاده‌ایم. او در جواب، خود می‌گوید: این به این علت بوده که از ابتدای انقلاب تاکنون تمام فکر مسئولان این دو وزارت‌خانه این بوده که منابع غذایی مردم را تأمین کنیم که یا تولید داخلی بوده و یا واردات! پس اولویت در محصولات کشاورزی بر این بوده که ما بتوانیم در وهله اول تأمین منابع غذایی داشته باشیم. سیاست‌های کلان این ۲ وزارت‌خانه بر این نبوده که برخی ساختارها را اصلاح کنیم! تا به راحتی برای مردم تأمین منابع غذایی کرده باشیم. او در ادامه می‌افزاید: الان

پژوهش‌های وزارت جهاد کشاورزی در خصوص اصلاح برخی موانع و مشکلات موجودی بعد از اشاره به مشکلات ساختاری بازار محصولات کشاورزی و نه وزارت جهاد کشاورزی در مرحله دوم به مشکلات قانونی که وزارت جهاد کشاورزی با آن روبرو است اشاره می‌کند و می‌افزاید: قطعا برای آن که کالایی بتواند وارد بورس بشود یک سری اصلاحات و قوانینی باید صورت بگیرد مثل قانون خرید تضمینی که مصوب سال ۱۳۶۸ و اصلاح‌های بعدی آن هست چون آن زمان بورس پیش‌بینی نشده بود، پس قوانین هماهنگ با بورس در آن دیده نشده بود به عبارتی جایی نبود که دولت اگر سیاست‌های قیمت تضمینی را اعمال کند از طریق بورس این کار را بکند یا نهادهای دستگاههایی که محصولاتی را می‌خرند به جای مناقصه از بورس استفاده کنند!

پس، چنین قانونی آن زمان دیده نشده بود تا این که این قانون اصلاح بشود. او می‌گوید: این لایحه اصلاح قانون خرید تضمینی توسط مؤسسه ما تهیه شده و در حدود یک سال و نیم گذشته از طرف وزارت خانه کشاورزی به معاونت نظارت راهبردی داده شده تا در دستور کار دولت باشد تا ببینیم چه زمانی این لایحه تصویب می‌شود.

او در جواب به این که چه تفاوتی بین خرید تضمینی و قیمت تضمینی هست می‌گوید: در خرید تضمینی همین که دولت یک قیمتی را اعلام کند و خودش را هم موظف کند که برود و آن کالا را بخرد به عبارتی خرید را تضمین می‌کند اما در قیمت تضمینی؛ نه، او اضافه می‌کند که اگر ما یک قیمتی را داشته باشیم که آن را سیاست‌گذاری برای کالا آن را تصویب کرده باشد که شامل یا کالای اساسی می‌شود و یا کالاهای خاص در هنگام برداشت محصول و یا عرضه به محصول اگر قیمت بازار کمتر از قیمت تضمینی بود یک مابه‌التفاوتی را پرداخت می‌کند که دیگر هیچ الزامی ندارد که برود و کالا را بخرد. او می‌گوید: اگر سیاست‌های ما از خرید تضمینی به قیمت تضمینی تغییر یابد بورس کالا بهترین جابری پرداخت این مابه‌التفاوت است.

کیانی‌راد در بیان دلیل این روش به قیمت قانونی و تعریف نشده‌ای که تولیدکننده دریافت می‌کند اشاره می‌کند و می‌افزاید: در این صورت تولیدکننده می‌داند برای محصولش چه قیمتی دریافت کرده که اگر کمتر از این مقدار باشد از قیمت تضمینی می‌تواند بر اساس گواهی فروش محصول خود در بورس مابه‌التفاوت را از دولت بگیرد! و دیگر نیازی هم نیست که دولت هم هزینه کند و برود محصول را بخرد و هم در انبار نگه دارد که تحمل ضرر و زیانی خراب شدن یا نشدن محصول هم باشد و این که از طرفی نگران مشکل فروش هم می‌شود.

دکتر علی کیانی‌راد - در پاسخ به این

ارائه شده است.

دکتر چیذری زمانی که از یک بورس کارا و موفق سخن می‌راند اشاره‌ای به کشور همسایه خودمان هندوستان می‌کند و می‌گوید در هندوستان که از برخی لحاظ نیز مشابه کشور ما است ۳ بورس کالایی مهم در حال فعالیت است که یکی فلزات و پتروشیمی و محصولات کالای کشاورزی است او می‌گوید این ۳ بورس در کنار یکدیگر طی سالیان گذشته نمایانگر یک بورس موفق بوده‌اند تا آن جایی که علاوه بر افزایش روزافزون ارزش مبادلاتی این بورس یک نهاد بین‌المللی بورس در دنیا یعنی آت‌ساک AT SAC که نهاد بین‌المللی در سازمان ملل است نیز به آن به عنوان یک بورس موفق اشاره می‌کند!

او می‌گوید: ما نیز طی سالیان گذشته تجارب خوبی از بورس بدست آورده‌ایم ما قبل از ادغام در بورس کالای کشاورزی توانستیم از تجاربی بهره‌مند شویم علاوه بر آن که تجارب صدساله سایر کشورها را نیز در این خصوص داریم سپس با وجود متخصصان در این حوزه از این پس نیز می‌توانیم در این مرحله از بورس کالا پس از قانون ادغام نیز موفق باشیم منوط به آن که برخی مسائل و اصلاحات لازم را انجام دهیم. او در ادامه پس از اشاره به استراتژی‌های دوگانه در بورس که اولی استراتژی بیرون بود که مربوط به بیرون از سازمان بورس می‌شود و بیشتر به دنبال اصلاحات در ساختار محصولات کشاورزی استوار بود، بر استراتژی دوم یعنی استراتژی داخلی بورس اشاره می‌کند و می‌افزاید: ما باید یک سری تحولاتی را در داخل بورس کالایی انجام دهیم. او می‌گوید: کالاهای فلزی و نفتی و پتروشیمی و محصولات کشاورزی، ۴ گروهی هستند که باید فعالانه در بورس باشد و نه اینکه توجه ما صرفاً بر روی بورس پتروشیمی و فلزات باشد

که آیا کنترلی هم بر روی قیمت تضمینی هست، می‌گوید: با یک نگاه به مانیتور بورس می‌توان از قیمت‌ها آگاه بود و هر زمان که تولیدکننده یا عرضه‌کننده احساس کرد که تولیدکننده محصول در حال متضرر شدن است بیاید و از طریق بورس کالا مابه‌التفاوت قیمت تضمینی را دریافت کند! او در ادامه می‌افزاید این نکته مستلزم این است که اصلاح قانونی صورت بگیرد و برود به مجلس و تصویب بشود و اجازه داشته باشد دستگاه‌های خرید و یا دولت بیایند و از طریق بازار بورس کالا عرضه بکنند یعنی این مشکلات ساختاری و قانونی هست و این مسائل به وزارت جهاد کشاورزی بر نمی‌گردد چرا که تمام تلاش خود را جهت توسعه و رونق بازار محصولات کشاورزی و افزایش حمایت جامع و کار انجام می‌دهد.

این کارشناس کشاورزی و عضو هیأت علمی پژوهشکده مؤسسه پژوهشی وزارت جهاد کشاورزی به عنوان نمونه در این خصوص از فعالیت اخیر وزارت خانه در مورد برخی کالاها سخن می‌راند و می‌گوید: مجموع وزارت جهاد کشاورزی باید برخی واردکنندگان را ملزم کند که بخشی از کالاهای خود را بیاورند و در بورس معامله کنند ولی این جا باید از وزارت بازرگانی پرسید که چرا وزارت بازرگانی مخالف این قضیه است.

عرضه اولیه اقلام کشاورزی وارداتی باید در بورس کالا انجام شود

در این خصوص علی اکبر هاشمیان مدیرعامل شرکت بورس کالا در جواب به نوع معاملات در خصوص کالاهای وارداتی و رونق رینگ کشاورزی معتقد است که عرضه اولیه اقلام کشاورزی وارداتی باید در بورس کالا انجام شود. او می‌گوید: از آن جا که این کالاها قابل استاندارد و تضمین شده است در این خصوص پیشنهاداتی نیز به شورای عالی بورس و وزارت بازرگانی نیز

و بقیه را فراموش کنیم. او می گوید: برای این منظور باید نهادهای دیگری را نیز کنار بورس قرار دهیم که شامل بانکها، شرکت های بیمه، شرکت های انبارداری و سیلو و شرکت تأمین سرمایه کالایی است!

او از یک ارتباط اکوسیستمی در این بین نام می برد و در تشریح کاربرد و چگونگی کاربرد هر کدام از این ۴ بخش کنار بورس کالا می گوید: زمانی که بانکها در کنار بورس کالا به حمایت از این بخش مشغول باشند آن زمان شرکت های کارگزار غیرفعال را می تواند بخرد و سپس آن ها را فعال کند و پس از آن خدمات مالی در اختیار مشتریان بورس کالا قرار می دهند.

دوم: شرکت های بیمه هستند که آنها می توانند کالایی را که خریداری می شود و فروخته می شود و کل معاملاتی که در بورس کالا مبادله می شود بیمه کنند! بیمه یک نقش مهمی در کل دنیا به تمام مبادلات بورس را انجام می دهد!

و سوم: شرکت های انبارداری و سیلوها هستند که این قبیل شرکت ها هم می توانند برای خودشان خرید و فروش داشته و انبار کنند و هم می توانند به کمک بورس بیایند در آن صورت نیازی نیست که بورس سرمایه گذاری کند و انبار بخرد بلکه بورس می تواند از این شرکت های موجود که در این جا هست زیر چتر حمایتی خود قرار دهد و فعالیت کند!

چیزی در ادامه می افزاید که ما هنوز در بورس کشاورزی نتوانسته ایم قراردادهای فیوچر و آپشن داشته باشیم و هنوز نتوانسته ایم در برابر شوک هایی که به بازار وارد می شود برنامه ریزی

داشته باشیم در صورتی که اگر شرکت تأمین سرمایه وجود داشته باشد این شرکتها تضمین کننده تمام قراردادهای سلف و فیوچرز هستند.

این اقتصاددان در خاتمه به این نکته اشاره می کند که اگر این ۴ مجموعه به صورت یک اکوسیستم در کنار بورس کالا قرار بگیرند، بورس تنها فضایی را ایجاد می کند که مبادلات با راحتی در سهولت در آنجا انجام می شود و بقیه وظایفها در کنار بورس بین این ۴ مجموعه صورت خواهد گرفت!

نبود چنین قراردادهایی همان نکته ای است که دکتر علی کیانی راد از مؤسسه جهاد کشاورزی بدان اشاره می کند و در ضمن سخنان خود در این خصوص می گوید: ما هیچ بورس کالایی را نمی بینیم که بر روی قراردادهای نقدی ثابت مانده باشد و توسعه پیدا کرده باشد چرا که این فیوچرزها هستند که کمک می کنند به این که سرمایه های زیادی وارد بورس بشود و در اصل رونق بیشتری را بدان بدهد! و این چپتی است که می تواند بورس کالای کشاورزی را به سمت قراردادهای آتی ببرد.

این کارشناس حوزه کشاورزی بعد از بیان مشکلات ساختاری و قانونی که وزارت جهاد کشاورزی با آن روبرو بوده به برخی مسائل دیگری نیز اشاره دارد که بخشی مبادلات در بورس را در بر گرفته است او می گوید: یکی دیگر از این نکاتی که باید از هر دو حیث یعنی هم از ناحیه بورس و هم از ناحیه وزارت کشاورزی باید بدان توجه شود خود بورس کشاورزی است.

او می گوید اگر تجربه سایر کشورها را نگاه کنیم قرار نیست تالارهای استانی راه بیندازیم خیلی از کارگزاران هستند که دورافتاده ترین منطقه یک کشور که تولید کنندگان به کشت و برداشت مشغولند دفاتری دارند و نمایندگی دارند که از طریق آنان درخواست های تولید کنندگان برای خرید و فروش صورت می گیرد که لازم است اگر که بورس خواهان توسعه است به این وجه قضیه نیز نیم نگاهی داشته باشد چرا که در مورد کالای کشاورزی نمی توان آن برداشت و یا توقعی را که از بازار آهن و بورس فلز وجود دارد از بورس کشاورزی و یک تولید کننده داشت. در بورس فلز، سفارش با یک تلفن انجام می شود و تولید کننده یا کارخانه سفارش تولید می گیرد ولی در تولید محصولات کشاورزی، تلفنی سفارش تولید دادن مقدور نیست!

او در ادامه نگاه مجموعه وزارت جهاد کشاورزی را به بورس کشاورزی یک ابزار حمایتی در راستای بهبود وضعیت و رونق محصولات کشاورزی عنوان می کند و می افزاید: این ابزار در کنار سایر ابزارها، می تواند در این راستا ما را به آن مهم که مدنظر است سوق دهد.

او می گوید: قرار نیست با استفاده از بازار بورس همه مشکلات تولید کنندگان را رفع کرده باشیم بلکه عموماً تجربیات جهانی نشان می دهد که ما زمانی می توانیم یک حمایت کارا و جامع از تولید کنندگان بخش کشاورزی داشته باشیم که مجموعه ای از ابزارها با توجه به ساختار تولید و ساختار بازار هر محصول را به کار ببریم و به عبارتی زمانی که این ابزارها متناسب با ساختار تولید و ساختار بازار هر محصول به کار برود آن زمان یک حمایت جامع و کارا از تولید کننده سنجش کشاورزی به عمل آمده که بطبع این حمایت در افزایش بهره وری و کاهش هزینه تولید و کاهش قیمت تمام شده و افزایش کیفیت محصول و به دنبال آن منتفع شدن مصرف کننده است.

او می گوید: در این خصوص آن هدفی که وزارت جهاد کشاورزی وارد و سیاست گذاری بخش کشاورزی را شامل می شود و از دولت های قبلی هم مینا بر آن بوده این است که ما به سمتی برویم که نظام جامع یا یک قانون جامع حمایت از بخش کشاورزی را داشته باشیم که این قانون جامع حمایت از بخش کشاورزی شامل ابزارهای مختلف و متنوع حمایت از تولید و تولید کننده بخش کشاورزی متناسب با ساختار بازار هر محصول یا فعالیت تولیدی در بخش است!

علی کیانی راد - عضو هیأت علمی پژوهشکده وزارت جهاد کشاورزی از تدوین لایحه اصلاحات در این خصوص خبر می دهد و می افزاید: با وجودی که بحث حمایت در دنیا سابقه ۱۵ ساله دارد و در ایران قدمتی ۶ یا ۷ ساله اما ایجاد بورس کشاورزی یکی از مواردی بوده که ما به وجود آن در کنار سایر ابزارهای حمایتی از محصولات کشاورزی احساس نیاز کردیم و با این تشکیل خواستیم ابزار حمایتی را افزایش دهیم منتها در این بخش در ساختارهای بخش کشاورزی موانع قانونی وجود دارد که نتوانست بورس به آن صورت دلخواه جواب بدهد!

او می گوید از لایحه اصلاحی پیشنهادی در برنامه ۴ ایجاد صندوق تثبیت درآمد کشاورزان نیز دیده شده بود چرا که وجود این صندوق نیز یکی از آن ابزارهایی بود که در کنار بورس به افزایش درآمد کمک می کرد.

علی کیانی راد - در خاتمه این نکته را یادآور می شود که در اصل سیاست گذاری بخش کشاورزی یک وظیفه حاکمیتی است که با اصرار و بخشنامه و ... هیچ تولید کننده ای و هیچ متقاضی یا عرضه کننده ای را نمی توان وارد بورس کرد. او معتقد است که وظیفه دولت این است که قوانین و نهادهای کارایی را تدوین کند که این نهادها ظرفیت و پتانسیل لازم را در بورس ایجاد کنند که تولید کنندگان بدون صدور بخشنامه یا دستور وارد بورس بشوند!